

Таким чином ми бачимо стійкий географічний розподіл впливів певних фінансових центрів на відповідних континентах – зокрема, в Європі незаперечне лідерство належить Великобританії, на американському континенті – найбільший валютний ринок у США, азійський регіон обслуговують ринки Японії, Сінгапура, Гонконгу.

Посилення та подальший розвиток національної економіки України, та відповідність її вимогам та принципам процесу світової глобалізації обов'язково повинен супроводжуватися впровадженням сучасних ринкових інструментів як традиційного сегмента валютного ринку так і сегмента ринку похідних фінансових інструментів [7].

Забезпечення ефективної позиції економіки України в системі глобального валютного ринку все ще залишається важливим завданням на найблищу перспективу. Необхідне створення та забезпечення умов для повноцінного функціонування національного фондового ринку, розвинутого ринку деривативів, операцій з усіма видами фінансових інструментів та адаптації світового досвіду їх використання в умови функціонування валютного ринку України.

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001, N 5-6. – ст.30 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс]: Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>. – Назва з екрана. 2. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України [затверджено Постановою Правління НБУ від 31.08.2007 року № 309] [Електронний ресурс]: Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1104-07>. – Назва з екрана. 3. Положення про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів [затверджено Постановою КМУ від 19.04.1999 р. № 632] [Електронний ресурс]: Професійна юридична система: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=632-99-%EF>. – Назва з екрана. 4. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини [Текст]: [підручник] / Боринець С. Я. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 582 с. 5. Дзюблюк О.В. Організаційно-економічний механізм функціонування комерційних банків на валютному ринку [Текст]: [монографія] / Дзюблюк О.В., Прусський О.С. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 296 с. 6. Foreign exchange and derivatives market activity in 1998 – 2010 [Електронний ресурс] // Банк міжнародних розрахунків: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/rpfx10t.htm>. – Назва з екрана. 7. Лютий І.О. Валютно-курсова політика та її вплив на організацію грошового обігу [текст] / І.О. Лютий, Т. Продан // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2009. – Вип. 115. – С. 4-6.

Надійшла до редколегії 27.12.11

УДК 336.51

О. Гордей, канд. екон. наук, доц. (Національний ун-т ДПС України)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ У ПІСЛЯ КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

У роботі досліджено основні напрями фінансового забезпечення рівня життя населення у після кризовий період. Виявлено найбільш незахищені верстви суспільства. Запропоновано підвищення рівня життя шляхом реалізації державних програм соціального спрямування.

Ключові слова: рівень життя населення, соціальна сфера, бюджетна політика, економічний розвиток, фінансове забезпечення.

В работе исследованы основные направления финансового обеспечения уровня жизни населения в послекризисный период. Выявлено наиболее незащищенные слои общества. Предложено повышение уровня жизни путем реализации государственных программ социального направления.

Ключевые слова: уровень жизни населения, социальная сфера, бюджетная политика, экономическое развитие, финансовое обеспечение.

In the work were the main directions of financial support of the living population after the critical period. Found the most unprotected layers of the society. To enhance the standard of the population's living by implementing the social government programs.

Keywords: standard of the population's living, social sphere, the budget policy, economic development, financial software.

Основною метою в процесі фінансового забезпечення рівня життя населення у після кризовий період має стати подолання його падіння і створення реальних передумов для його подальшого збільшення, досягнення стійких темпів економічного зростання. У даний час процес реформ повинен змінитися на функціонально-структурний (після досягнення фінансової стабілізації) рівень. Безумовно, пошук найбільш ефективних напрямів виходу економіки країни з кризи, вимагає об'єднання зусиль, глибокого аналізу перетворень.

Розгляду деяких можливих напрямів підвищення рівня життя населення присвячені роботи австрійського та американського економіста, соціолога та історика економічної думки Йозефа Алоїза Шумпетера (1883-1950), який рахував необхідним створення системи рівнянь економічної рівноваги, знаходження оптимального рішення в процесі досягнення економічного зростання [1], у сфері науки Ірвінгом Фішером (1867-1947) та Мілтоном Фрідманом (1912-2006) – лауреатом Нобелівської премії 1976 року за досягнення в області аналізу споживання, історії грошового обігу і розробки монетарної теорії, а також найбільш фундаментальні дослідження в сфері "рівня життя, що відчувається" є роботи англійського вченого Ф. Дж. Кемпбелла (1822-1885) і американського політичного діяча У. П. Роджерса (1913-2001).

Саме соціальна сфера залишається в ринкових умовах господарювання найменш захищеною, що, у свою чергу, може вплинути на рівні життя населення особливо незахищених верств населення у після кризовий період.

Україна була визнана країною з ринковою економікою з 1 лютого 2006 року. Однак, необхідно дотримуватися певних змішаних форм державного регулювання, оскільки ринкової економіки у чистому вигляді не існує. Відповідно, після останнього кризового періоду кінця 2008 та 2009 років необхідно створити життєздатну, стійку систему фінансового забезпечення рівня життя населення, яка б змогла врівноважити загальну фінансово-економічну систему країни.

Починаючи з 2-го кварталу 2010 року в Україні спостерігаються певні позитивні зрушення у фінансово-економічній сфері, які направлені на збільшення рівня життя населення. Однак, у державі як практично у всіх європейських країнах та країнах СНД спостерігаються схожі негативні прояви кризового періоду і проблеми, які знижують рівень життя населення:

- стійкий спад виробництва продукції і послуг, зменшення фізичного обсягу ВВП в цілому;
- інфляція;
- інвестиційна неспроможність;
- неплатежі і погіршення фінансової дисципліни;
- високий рівень безробіття;
- відносно високі ставки банківського кредиту;
- продовження процесу доларизації економіки;
- економічна віддача від приватизації і розвитку багатокладності економіки незначна, не дала очікуваних результатів;
- зниження життєвого рівня на основі поляризації доходів населення тощо.

Необхідне здійснення наступних змін у фінансовому забезпеченні рівня життя населення, а саме: провести житлово-комунальну, пенсійну, податкову реформи, структурування природних монополій, реформу підприємств, приватної власності на землю та інші реформи для досягнення стійкого позитивного ефекту в системі фінансового забезпечення рівня життя населення.

Так, у "Програмі економічних реформ на 2010-2014 рр." президента України [2], передбачається створення основних передумов економічного зростання шляхом забезпечення низького рівня інфляції, стабілізації курсу гривні, державних фінансів і як наслідок створення стійкої фінансової системи. Не менш важливим напрямом є необхідність розвитку людського та соціального капіталу шляхом збільшення ефективності й стабільності соціального захисту, покращання якості й доступності освіти і медичного обслуговування.

У Програмі містяться чотири блоки першочергових завдань, які включають усі сектори економіки, що здійснюють фінансове забезпечення рівня життя населення. Так, у розділі "Сталий економічний розвиток" необхідно забезпечити: стабілізацію Державного бюджету, за рахунок зменшення питомої ваги боргових зобов'язань, сповільнення інфляційних процесів, відсутністю різкого коливання грошової одиниці; реформу податкової системи та міжбюджетних відносин, розвиток фінансового сектору.

Наступний розділ "Підвищення стандартів життя" вміщує такі основні сфери як медичну, освітню, соціальну, а також пенсійну систему в якій передбачено покращити пенсійне обслуговування у зв'язку з низьким розміром пенсій у переважній більшості пенсіонерів та нерівні умови пенсійного забезпечення. Наприклад, розмір пенсій 55 % пенсіонерів не перевищує 800 грн., а їх частка в загальній сумі видатків на виплату пенсій складає усього 38 %. Разом з тим 12 % пенсіонерів з порівняно високими пенсіями (понад 1500 грн.) отримують 28 % від загального обсягу місячних видатків на виплату пенсій і тільки 3,2 тис. пенсіонерів одержують дійсно високі пенсії (понад 10000 грн.), з них третину складають особи, які мають видатні заслуги перед Батьківщиною [2, с. 25]. Крім того, передбачена реалізація принципу адресності в процесі об'єднання всіх видів та надання соціальної допомоги (за винятком допомоги при народженні дитини, інвалідам з дитинства й дітям-інвалідам) та з урахуванням доходів одержувачів допомоги.

Блок "Поліпшення бізнес-клімату й залучення інвестицій" розроблений у зв'язку з незадовільним бізнес-кліматом завдяки чому не реалізовується в Україні підприємницький, про що свідчать результати двох впливових міжнародних досліджень – Всесвітнього банку "Ведення бізнесу – 2010" і "Рейтинг глобальної конкурентоспроможності" Всесвітнього економічного форуму. Так, за простотою ведення бізнесу Україна посідає 142 місце зі 183 країн світу. У тому числі за показником ефективності податкової системи країна знаходиться в самому кінці списку, на 181-му місці [2, с. 36]. У розділі також передбачені процеси приватизації й управління державною власністю, розвитку науково-технічної та інноваційної сфери, зокрема скорочення їх фінансування. Наприклад, загальний обсяг видатків на дослідження й інноваційні розробки у ВВП (наукоємність ВВП) протягом 2000-2009 рр. в Україні зменшився з 1,16 % до 0,95 % (у тому числі з держбюджету 0,41 %). Водночас у ЄС показник наукоємності ВВП у середньому складає 1,9 %, у Фінляндії й Швеції – 3,7 %, США й Німеччині – 2,7 % [2, с. 47]. Відповідно збільшення ефективності даних процесів не можливе без підтримки міжнародної інтеграції та співпраці.

І нарешті останній розділ "Модернізація інфраструктури та базових секторів", як підсумок включає реформи в основних секторах економіки, без яких не можливий процес збільшення рівня життя населення, а саме: електроенергетиці, вугільній галузі, нафтогазовій промисловості, житлово-комунальному господарстві, розвитку транспортної інфраструктури і сільського господарства, зокрема проведення земельної реформи.

У Постанові ВР України "Про основні напрями бюджетної політики на 2011 рік" [3] враховані основні передумови ефективності економічних реформ на 2010-2014 роки та передбачено заходи, які призведуть до збільшення фінансового забезпечення у 2011 бюджетному році, а саме:

1) необхідність створення сприятливих умов для розвитку виробництва, стимулювання сталого економічної і соціальної розбудови держави, за рахунок:

– утримання граничного розміру дефіциту бюджету на рівні не більш як 4,5 % прогнозованого річного обсягу ВВП;

– збереження частки перерозподілу ВВП через зведений бюджет на рівні, що не перевищує прогнозований на 2010 рік та не більше ніж 30,5 %;

– утримання обсягу державного боргу на економічно безпечному рівні (не більш як 40 % ВВП) шляхом здійснення державних запозичень з метою забезпечення економічної та фінансової стабільності;

2) поступове підвищення соціальних стандартів, яке забезпечуватиметься завдяки:

– скорочення переліку захищених статей видатків, залишаючи переважно соціального характеру на: оплату праці працівників бюджетних установ, нарахування на заробітну плату, придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів, забезпечення продуктами харчування, оплату комунальних послуг та енергоносіїв, поточні місцевим бюджетам і населенню;

– визначення захищеними видатками на 2011 рік видатків на: обслуговування державного боргу, реформування та розвиток Збройних Сил, розвідувальну діяльність, забезпечення живучості та вибухо- та пожежо- безпеки арсеналів, баз і складів озброєння, ракет і боеприпасів Збройних Сил, утилізацію звичайних видів боеприпасів, непридатних для подальшого зберігання та використання, будівництво (придбання) житла для військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу, підготовку кадрів вищими навчальними закладами I-IV рівня акредитації, фундаментальні дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки, заходи, пов'язані з підготовкою і проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу;

– забезпечення системного підвищення мінімальної заробітної плати, посадового окладу (тарифної ставки) працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки, прожиткового мінімуму та рівня забезпечення прожиткового мінімуму;

– надання соціальної допомоги, включаючи надання пільг, залежно від матеріального становища сім'ї, а також підготовка пропозицій щодо поступової монетизації пільг на проїзд у транспорті;

– надання пільг та компенсації за професійною ознакою відповідним категоріям громадян з урахуванням їх матеріального становища та фінансування їх за рахунок коштів підприємств і установ;

– збільшення обсягу соціальної допомоги при народженні дитини.

3) проведення реформування міжбюджетних відносин з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіонів;

4) реалізація виваженої боргової політики, у процесі залучення кредитів міжнародних фінансових установ для реалізації проектів економічного та соціального розвитку України у межах, визначених дефіцитом бюджету розвитку.

Основою системи фінансового забезпечення рівня життя населення є ефективність перерозподілу фінансових ресурсів, тобто створення бази для стійкого економічного розвитку, а саме крім власних фінансових джерел використовуються соціальні кошти, які виступають в якості інвестицій для підтримки мінімального рівня життя та подальшого розвитку економічних можливостей індивідів, соціумів, суспільства.

Після певного початкового успіху у зниженні інфляції в результаті жорсткішого контролю за державними видатками та підвищення стабільності національної валюти, в останні роки інфляція продовжує залишатися на рівні двозначної цифри й вже наприкінці 2008 року складала 22,3 %, у 2009 році дещо знизилася – до 12,3 %. Отже, у після кризовий період, одна з головних цілей соціально-економічної політики полягає у скороченні крайньої бідності за допомогою збільшення соціальних платежів найбільш уразливим категоріям населення. Базовим соціальним стандартом в Україні є прожитковий мінімум, на основі якого уряд визначає обсяг платежів з соціального забезпечення та розраховує загальний рівень життя. Основні платежі з соціального забезпечення, гарантовані урядом, включають мінімальну ставку зарплати; мінімальну пенсію за віком; неоподатковуваний мінімум та державну соціальну допомогу. За останні десять років (2000-2010) прожитковий мінімум виріс у 3,24 рази, з 270,10 грн. на місяць у 2000 році до 875,00 грн. на місяць наприкінці 2010 року. Мінімальна пенсія за віком за той самий період зросла

у 24,47 рази – з 30 грн./міс. у 2000 році до 734 грн./міс. наприкінці 2010 року. Мінімальна зарплата збільшилася за період 2000-2010 рр. із 118 грн. до 922 грн. на місяць – тобто у 7,81 рази [4; 5]. Тобто можемо спостерігати зменшення кількості пенсіонерів у категорії зuboжілих.

Проте, не можна вважати, що фінансове забезпечення рівня життя населення сьогодні виділяється як пріоритет держави. Наша система доводить необхідність трьохвекторності при розгляді даного процесу, а саме фінансова підтримка розвитку індивіда, підприємця та держави. Зрозуміло, що такий підхід є більш притаманним ринковим умовам господарювання. Держава має залишатися як гарант прав людини на отримання фінансового забезпечення рівня життя виходячи з можливостей, потреб та інтересів членів суспільства.

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры): пер. с англ. [Текст]: [книга] / Шумпетер Й. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с. 2. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. [Електронний ресурс] / Офіційна Інтернет сторінка сайту Президента України. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf. – Назва з екрана. 3. Основні напрями бюджетної політики на 2011 рік [затверджено Постановою Верховної Ради України від 04.06.2000 року № 6485] [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=37855. – Назва з екрана. 4. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.2003 року № 1058-IV, ст. 28 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 49-51, ст. 376 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15> – Назва з екрана. 5. Закон України "Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати" від 20.10.2009 року № 1646-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 4, ст. 19 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1646-17> – Назва з екрана.

Надійшла до редколегії 28.12.11

УДК 336.77:332

Л. Гудзинська, канд. екон. наук, доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)

ПЕРСПЕКТИВИ ЖИТЛОВОЇ ІПОТЕКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: ОЦІНКА РИЗИКІВ

У статті дана оцінка ризиків житлової іпотеки в умовах реформи податкової системи України.

Ключові слова: іпотечне кредитування, податкова реформа, Податковий кодекс, житлова нерухомість.

В статье дана оценка рисков жилищной ипотеки в условиях реформы налоговой системы Украины.

Ключевые слова: ипотечное кредитование, налоговая реформа, Налоговый кодекс, жилищная недвижимость.

In the article the estimation of risks of housing mortgage is given in the conditions of reform of the tax system of Ukraine.

Key words: mortgage lending, tax reform, Tax Code, residential real estate.

Іпотека, а в її сегменті – житлова, традиційно розглядається в якості одного з дієвих факторів економічного зростання. Іпотека є одним з інструментів, використання якого забезпечує високий синергійний ефект, створюючи реальне підґрунтя для задоволення споживчих потреб населення (соціальна функція), інвестиційних інтересів суб'єктів інвестиційного ринку та розвитку фінансового ринку шляхом збільшення його емоності та диверсифікації за структурою фінансових інструментів (економічна функція). З огляду на високу ступінь спроможності забезпечення інтегрованого результату іпотека, як правило, є об'єктом підвищеної уваги в системі державного менеджменту – основного продуцента економічної політики. Будь-які наміри щодо зміни такої політики мають оцінюватися з точки зору ймовірних небезпек та загроз, що підвищуватимуть ризики економічної системи в цілому та її окремих сегментів зокрема. Нагальність таких оцінок зростає, насамперед, в період значних економічних трансформацій, викликаних як об'єктивними (загострення економічної кризи, потреба в структурних трансформаціях, зміна макросередовища

тощо), так і суб'єктивними (зміна економічної політики, проведення економічних реформ тощо) чинниками.

Україна, проголосивши курс на економічні реформи, як відповідь на виклики сьогодення, впритул підійшла до реалізації ідеї податкової реформи, матеріалізувавши її шляхом прийняття Податкового кодексу України. Аналіз низки новел цього документу дозволяє зробити висновок про формування певних суттєвих загроз для розвитку системи іпотечного кредитування, у першу чергу в сегменті житлової нерухомості, що, власне, і визначає високу актуальність даного напряму досліджень, їх перспективність з точки зору практичної цінності.

Різноманітним аспектам складної і багатопланової проблеми ринку іпотечного кредитування, включаючи сегмент житлової іпотеки, приділяється достатньо уваги у працях провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, економістів та фінансистів. Проблеми іпотеки постійно приділяють значну увагу В. Валентинов, П. Василенко, Н. Версаль, Т. Дорошенко, О. Євтух, О. Головков, В. Кудрявцев, О. Кудрявцева, В. Лагутін, Л. Лазебник, І. Лютий, Т. Майорова, В. Меркулов, А. Мороз,